

VISIE MISSIE EN KERNWAARDEN FH HRM en PSYCHOLOGIE

In dit document zijn drie samenhangende onderdelen bijeengebracht:

1. Een visiestuk; als het ware de onderlegger van de identiteit van FH HRM en P
2. De missie; de ambitie die op basis van de onderlegger geformuleerd is
3. De “kernwaarden”; de gevolgen die beide voorafgaande documenten hebben voor gedragingen en verwachtingen van, bij FH HRM en Psychologie betrokken, medewerkers, studenten en externen.

1. DE ECONOMIE VAN GELUK, PURPOSE EN BETROKKENHEID

Een verkenning voor missie en visie FH HRM en Psychologie 2020-2025

1. Inleiding:

In navolging van de “Civil society” in de USA -gemunt na orkaan Katharina (2005)- en de, door Cameron op basis daarvan, gelanceerde “Big Society”, introduceerde premier Rutte bij monde van Koning Willem Alexander in zijn eerste troonrede (2013)¹. de “participatiemaatschappij” in Nederland.

De economisch crisis-begonnen in 2008/2009 - bepaalde het economische discours en, afgezien van Q-koorts, waren levensbedreigende virussen, zoals SARS en Ebola, vage bedreigingen van, in en uit andere werelden dan de onze.

In het WRR rapport “Naar een lerende Economie” (2013)² werden inzichten en conclusies gepubliceerd die naadloos aansloten op de bij FH HRM en P in de jaren 2012-2014 ontwikkelde visie van “de economie van Geluk”³.

Pijlers van deze visie zijn⁴:

- Ieder mens heeft talent (gedefinieerd als: iets dat je beter kunt dan andere dingen die je kunt).
- Materiële welvaart van volgende generaties is minder dan die van de huidige.
- Sturende kracht op de arbeidsmarkt wordt “aanbod van talent” in plaats van “vraag naar competenties”.
- Noodzakelijke productiviteitswinst wordt bereikt door het versterken van talent, meer dan door het repareren van ontbrekende of onvoldoende competenties.
- Aanwenden en stimuleren van je talent doet geluk toenemen en compenseert daarmee de afname van kwaliteit van leven door afnemende materiele welvaart

Geluk in deze visie was vooral gericht op het welbevinden van een individu. Het geluk van de student, medewerker, werknemer en burger. Het “geluks-begrip” appelleerde daarmee meer aan noties als zelfregie, zelfsturing en eigen regie dan aan de notie die aan het concept van de “Participatiemaatschappij” ten grondslag ligt, te weten onderlinge solidariteit. Daar waar zelfsturing, zelfregie en eigen regie het *individu* centraal stelt is, de participatiemaatschappij gericht op *relaties* tussen (groepen van) individuen.

Zeven wordt door velen beschouwd als het “geluksgetal”. Inmiddels zijn zeven jaren verstreken sinds de publicatie van het WRR rapport “naar een lerende Economie” en hebben we in ons instituut zeven jaar met elkaar gesproken en nagedacht over de betekenis van geluk voor onze opleidingen, onze studenten en onze medewerkers.

¹ ... september 2013

² “Naar een lerende economie” WRR 2013

³ “De participatiemaatschappij en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Vragen om een “maat” voor immateriële goederen” (p...); WRR 2013: Uitdaging 21e eeuw: meer doen met minder mensen; meer mensen doen minder tot niets”

⁴ youtube: link

Het is ook zeven jaar geleden dat ‘de participatiemaatschappij’ door Zijne Koninklijke Hoogheid Koning Willem Alexander is afgekondigd. Van het daarin besloten apèl op solidariteit is -in ieder geval op wereldschaal- weinig terecht gekomen. Integendeel. Het lijkt alsof steeds meer groepen met de rug naar elkaar toe het eigen gelijk uitschreeuwen:

Op wereldschaal:

- Klimaatactivisten versus klimaatontkenners als het gaat om de aarde;
- Het Verenigd Koninkrijk versus “Europe” als het gaat om een ordentelijke scheiding;
- Oost Europa versus de EU als het gaat om de lange termijn begroting;
- Zuid Europa versus Noord Europa als het gaat om Eurobonds;
- Republikeinen versus democraten in de USA als het gaat om alles.

In Nederland:

- Anti zwarte pieten versus pro Zwarte Pieten als het gaat om Sinterklaas;
- Boeren versus “groenen” als het gaat om uitstoot;
- Wetenschap versus anti-vaccers als het gaat om vaccinatie;
- Gele hesjes versus “de elite” als het gaat om alles.

Op individueel betrekkingniveau worden we gedwongen onwrikbaar stelling te nemen:

- Goed versus fout;
- Wit versus zwart;
- Links versus rechts.

De rond 2013 gemunte begrippen “zelfsturing” en “participatiemaatschappij” blijken inherent tegengesteld te zijn: het eigen geluk (zelfsturing, zelfregie) versus maatschappelijk geluk (participatie, solidariteit, inclusie). De eerste “geluks-connotatie” lijkt in de voorbije zeven jaar de overhand te hebben gekregen.

In de zeven jaar dat wij binnen ons instituut hebben nagedacht, gesproken en gediscussieerd over geluk, is juist de tweede connotatie van geluk, het “maatschappelijk geluk” op de voorgrond komen te staan.

Geluk is een fenomeen dat zich ontwikkelt tussen (groepen) mensen, in de dynamiek van de relaties die zij met elkaar aangaan, de afhankelijkheid die zij delen met elkaar. Geluk vraagt aanwezigheid, presentie in de relaties met anderen. Au fond zijn wij groepsdieren en kunnen wij -een enkele kluizenaar daargelaten- niet overleven -laat staan gelukkig worden- zonder elkaar. Geluk in de letterlijke betekenis van welzijn: “er-wel-zijn”. Er wel zijn voor een ander en daarmee indirect “er wel zijn” voor je eigen geluk. Een van onze studenten verwoordde deze betekenis van geluk als volgt: “Er wel zijn, betekent ook dat je meldt dat je er niet bent”.

Op deze grondslag zijn we gestart met de herinrichting van onze organisatie. Deze is onder andere gebaseerd op groepen / teams die een zodanige omvang hebben dat men de ruimte heeft -en vooral voelt- om “er wel te zijn”.

We hebben bij het doordenken daarvan teruggegrepen op concepten uit de Griekse oudheid. Al ver voordat FvD de term “Oicos”⁵ lanceerde was het voor ons de metafoor van het “kernteam”, het ondersteund domein werd aangeduid als “polis”⁶.

⁵ Oicos: de “extended family” in het oude Griekenland. Gezin, aanverwanten, slaven en reizigers maakten deel uit van de oicos (huishouding).

⁶ Polis: Griekse Stad(staat) de plek waar vertegenwoordigers van de oicossen belangrijke beslissingen namen.

Het beeld daarbij was de kleine, grotendeels zelfvoorzienende, gemeenschap van collega's die "Werkgeluk" vinden in de relaties die zij met elkaar aangaan op basis van een gemeenschappelijke inhoudelijke belangstelling.⁷ Zij het dat dit grotere verbanden betreft dringt de analogie met "civil society", "big society" en "participatie maatschappij" zich op.

"Oicos" en "Polis" zijn de etymologische achtergrond van "economie" en "politiek". Om redenen van herkenbaarheid hebben we deze terminologie vervangen door indifferente aanduidingen "kernteams" en "managementsupport".

Na een verkenning van de gevolgen van de participatiemaatschappij voor de beroepenvelden waarvoor de opleidingen van FH HRM en Psychologie -in het bredere verband van het domein Mens en Maatschappij- op voorbereiden, volgt een beschouwing over "de elite" -een sociale klasse waarvoor Fontys indirect zegt voor op te leiden⁸- en "twijfel" als vormende waarde. Tenslotte zal in de laatste paragraaf het voorafgaande betrokken worden op de inhoud en organisatie van het onderwijs bij FH HRM en Psychologie en op de in januari 2021 vastgesteld Fontys strategie "Fontys for Society".

2. Maatschappij:

Sinds de aankondiging van de participatiemaatschappij in de troonrede van 2013 is initiatief op veel levensterreinen overgedragen van de (centrale) overheid / instituties naar burgers.

In de gezondheidszorg wordt regie van de cliënt over zijn of haar gezondheid verwacht ("eigen regie"), op de arbeidsmarkt zijn werknemers verantwoordelijk voor hun arbeidsmobiliteit ("leven lang leren"), in het onderwijs wordt van studenten regie op het eigen leerproces verwacht ("studiepaden"), in de wereld van management en bestuur wordt van teams een (pro-)actieve houding verwacht (zelfsturende of resultaat verantwoordelijke teams) en in het sociaal maatschappelijk veld wordt initiatief van burgers gestimuleerd ("eigenaarschap").

Tegelijkertijd zijn de gevestigde instituties en systemen nog niet ingesteld op het "zelfmanagement" van burgers en blijkt het zelf-regisserend vermogen van burgers tegen te vallen. In het WRR rapport: "Weten is nog geen doen" (2017)⁹ wordt een nieuwe maatschappelijke tweedeling voorspeld: de traditionele kloof tussen "have and have not's" transformeert naar een kloof tussen "Can en cannot's".

- Welke transformatie moeten de ons bekende instituties, systemen, concepten en fundamenteen ondergaan om tegemoet te komen aan de hierboven beschreven ontwikkelingen en contradicties?
- Welke in beton gegoten conventies worden in discours gebracht?
- Is onze samenleving veerkrachtig genoeg om deze fundamentele vragen te beantwoorden?

⁷ Gemeenschap van "professionals" de "professionele gemeenschap" ?

⁸ Gangbare duiding voor elite is "groep die impact op zijn omgeving heeft". In Fontys Focus 2020, het visie document van Fontys Hogescholen 2015-2020 wordt de ambitie verwoord mensen op te leiden die impact op de maatschappij hebben.

⁹ Publicatie-→ (link?)

Deze en meer, zijn vragen die spelen op de werkterreinen waarvoor de opleidingen van het domein Mens en Maatschappij voorbereiden.

Gedurende de coronacrisis heeft zich een aantal (samenhangende) ontwikkelingen voorgedaan waarvan het effect op maatschappij en onderwijs nog niet eenduidig te duiden zijn:

- a. De politiek/bestuurlijke consequenties van de corona-crisis zijn nog onbekend. De corona-crisis heeft op een aantal punten het falen van de markt haarscherp blootgelegd. De problematiek van beschikbaarheid van mondkapjes, het “inkopen” van nog te ontwikkelen vaccins, veiligstellen van het OV en de ruimhartige ondersteuning van “de markt” leidt in brede kring tot een herziening van de opvatting over de rol van de overheid in het maatschappelijk krachtenveld. Zelfs in liberale kringen klinkt het geluid door dat de overheid sturing zou moeten hernemen op “vitale onderdelen van de maatschappij”. Meer “participatie” van de overheid in het maatschappelijk proces, ook na de corona-crisis, is niet ondenkbaar¹⁰
- b. Ogenschijnlijk lijken BLM (pro en contra) en Klimaatactivisme (pro en contra) los te staan van de corona-crisis. Toch lijkt juist de corona-crisis het maatschappelijk discours over “ethisch verantwoord gedrag” en “(persoonlijke) vrijheid” - in feite de onderliggende thema’s van BLM en klimaatactivisme- aan te wakkeren en te polariseren. Opkomende thema’s als “inclusieve samenleving”, “purpose economie”, “moreel kompas” en “Bildung” lijken daaraan tegenwicht te willen bieden.

In de werkvelden waarop de opleidingen van het domein Mens en Maatschappij voorbereiden, doen zich de volgende ontwikkelingen voor:

- Het sociaal maatschappelijk veld beweegt van een sectorale indelingen- waarbij de verschillende disciplines zich in de eigen “zuil” organiseren en ontwikkelen- naar een ketenindeling waarbij de disciplines zich in “zorgpaden” organiseren rondom de behoeften van de (bij voorkeur zichzelf regisserende) cliënt.
- Demografische ontwikkelingen in combinatie met arbeidsmarktkrapte -bij ongewijzigde omstandigheden zou op termijn 1:4 werkers in de gezondheidszorg werkzaam moeten zijn om de kwaliteit en aanbod van zorg op het huidige niveau te handhaven (*bron*)- noodzaken tot brede en intensieve toepassing van technologie in de -traditioneel niet technische georiënteerde- werkvelden in het sociaal maatschappelijk domein.
- Stijgende kosten van (sociaal maatschappelijk) gezondheidszorg leiden - mede onder invloed van technologie (wearables)- tot toenemende aandacht voor preventie van zorgvragen / behoeften.

Actuele maatschappelijke vraagstukken hebben in toenemende mate sector-overstijgende oplossingen nodig. Het werkveld, waarin nog steeds sprake is van traditionele scheidslijnen, is daar echter niet op ingespeeld. Ook de inrichting van de

¹⁰ Zelfs Partijprogramma VVD verkiezingen 2021, gepresenteerd ultimo november 2020, doet stappen naar links (link opnemen?)

eigen Fontys-organisatie, waarin de opleidingen zijn ondergebracht in instituten, werkt daarin belemmerend.

Om als kennispartner een bijdrage te kunnen leveren aan het professionaliseren van het werkveld, is een domein-overstijgende aanpak essentieel. Ook wordt een integrale en tactische benadering van de externe omgeving van groot belang geacht.

Twee in dit verband relevante imperfecties van de beroepenvelden waarvoor de instituten van het domein Mens en Maatschappij opleiden zijn door de corona-crisis geaccentueerd:

- “Technology matters”, als er iets duidelijk is geworden, is het dat de toepassing van technologie in (sociaal maatschappelijke) zorg en onderwijs een enorme sprong heeft gemaakt. De nood heeft veel professionals in de genoemde sectoren technologie doen omarmen en accepteren als partner in plaats van vijand.
- Administratieve systemen, registratie systemen en financieringssystemen bleken niet op elkaar aangesloten -soms zelf tegen elkaar in te werken- en daarom niet opgewassen tegen de acute noodsituatie van “de eerste, tweede en wellicht derde golf”. Veel energie en tijd is verspild door deze systemen (enigszins) gekoppeld te krijgen.

Sector overstijgend onderzoek en onderwijs neemt bij Fontys Hogescholen een vlucht doordat het onderzoek in zes instituuts- en werkveld overstijgende thema's is uitgewerkt.¹¹ Het aanbod van opleiding overstijgende minoren en samenwerking in professionele werkplaatsen neemt toe, zowel binnen het domein Mens en Maatschappij als domein-overstijgend.

De positie van “onderzoek” in de zich als kennisinstelling profilerende Fontys organisatie is in 2020 aan het schuiven. Mede onder invloed van de BKO-visitatie (voorjaar 2020) wordt afstemming gezocht in inhoud (thema's), kwaliteitszorg en positie. De term Centre Of Expertise (COE) valt steeds vaker -zonder nog dat duidelijk is of, en zo ja hoe, daaraan invulling wordt gegeven- en discussie over “focus” versus “breedte” in zowel onderzoek als onderwijs klinken luider.

3. ELITE:

In 2019 werd Nederland geconfronteerd met het verschijnsel “gele hesjes”: een bonte verzameling van mensen met een zelfde boodschap “de Elite heeft gefaald” De vraag die zich opdringt is: wie is “de elite”?

Een gangbare omschrijving van “elite” is een groep mensen die impact heeft op de omgeving. Fontys Hogescholen heeft blijkens haar visiedocument 2015-2020 de ambitie mensen op te leiden die impact genereren¹². In die zin heeft Fontys de ambitie om de elite op te leiden.

¹¹ Verwijzen naar de thema 's → zie bericht Johan Struik

¹² Fontys Focus 2020

Als de elite gefaald heeft -de boodschap van de “gele hesjes”- dan moet er een maat zijn aan de hand waarvan dat falen is vastgesteld. Waarin heeft de elite gefaald? Welke taak is verzaakt?

Historisch is de opdracht van de elite (de Adel) de “niet elite” te beschermen. In ruil daarvoor genoot de elite privilege zoals het heffen van belasting, recht op een deel van de oogst, jachtrecht en meer privileges.

A/s het de taak van de elite is om de “niet elite” te beschermen dan is de elite daarin geslaagd:

Nederland is:¹³

- veiliger dan ooit;
- gezonder dan ooit;
- welvarender dan ooit en
- gelukkiger dan ooit.

Vanwaar dan het verwijt dat “de elite” gefaald heeft? De gedachte dringt zich op dat “de elite” bij het volbrengen van haar taak een belangrijk aspect van “Noblesse Oblige” uit het oog verloren: te veel Noblesse en te weinig Oblige, in die zin dat kennelijk uit het oog is verloren wat de bedoeling van “oblige” is. “Oblige” is een verplichting uit wederkerigheid waarin waardigheid en respect besloten zit.¹⁴

Het veronachtzamen van “oblige” houdt verband met ontsporing van het neo-liberale gedachtegoed dat zich in de jaren 90 van de vorige eeuw onder invloed van aan de universiteit van Chicago opgeleide Amerikaanse economen over de wereld verspreid heeft.¹⁵ Essentieel element van dit gedachtegoed is dat -kort gezegd- je succes uitsluitend te danken is aan je eigen intelligentie, je eigen talent, je eigen inspanning en het eigen ondernemerschap (“je kan alles worden wat je wilt”).

Impliciet komt daarbij de overtuiging van het omgekeerde op: mislukking is het gevolg van eigen falen (eigen schuld dikke bult). Een falen dat geen “waardigheid” laat staan ontferming verdient; in het meeste gunstigste geval slechts mededogen toekomt.

¹³ Dat was in ieder geval de situatie voor de coronacrisis (verwijzingen naar rapporten?). Aannee is dat deze situatie zich na de coronacrisis zal herstellen. Ook “de gele hesjes” dateren van (vlak) voor de coronacrisis

¹⁴ Daar is het onder andere misgegaan in de toeslagen affaire: ambtenaren en politici die zich door het belang van “het systeem” laten leiden in plaats van het belang van degenen die zij dienen: de burger

¹⁵ Milton Friedman/ Alan Greenspan economisch adviseurs van Reagan en Bush beiden opgeleid aan de economische faculteit van de universiteit van Chicago, eind jaren 50. Ten tijde van de publicatie van “Fountain head” en “Atlas Shrugged” van Ayn Rand, een Amerikaanse politicologe van Russische afkomst die in deze romans een utopie (voor velen een dystopie) schets van een maatschappij waarin elk handelt op geld waardeerbaar is en egoïsme de drijvende kracht.

Steeds meer onderzoek wijst op de invloed van -van de persoon onafhankelijke- sociale factoren op welbevinden. Deze blijken van essentiële invloed te zijn op gezondheid¹⁶ en een succesvolle carrière en daarmee van invloed te zijn op “levensgeluk”. Afkomst, opvoeding, kleur, gender, seksuele geaardheid, sociale klasse blijken van grotere invloed te zijn dan aangenomen¹⁷.

In discussie over inclusie en diversiteit komt al snel het woord “gelijkwaardigheid” bovendrijven. Het komt mij voor dat het accent daarbij teveel op de eerste vijf letters - GELIJK- is komen te liggen: *gelijke* kansen, *gelijke* mogelijkheden, *gelijke* situatie. Natuurlijk zijn dat belangrijke voorwaarden voor inclusie, daarover geen misverstand. Maar tenminste zo belang is het tweede deel van het woord: WAARDIGHEID. In een situatie waarin “gelijk” (nog) niet gerealiseerd is mag “waardigheid” niet uit het oog worden verloren. Sterker nog: waardigheid is de vruchtbare boden waarop gelijkheid kan groeien, of omgekeerd: zonder waardigheid wordt gelijkheid niet bereikt.

We leven in een tijdperk waarin we geloven dat ons succes het gevolg is van ons eigen talent, intelligentie en inzet: “als je wil kan je alles worden!”, dat idee. Zoals eerder aangegeven: gevolg van deze gedachte is dat het omgekeerde ook als waar wordt aangenomen: als je het *niet* “gemaakt” hebt is dat aan je eigen falen te wijten. Van die gedachte moeten wij af. Toeval, geluk, achtergrond, sociale klasse zijn van grotere invloed dan eerder aangenomen. Mensen die daarin pech hebben verdienen respect en waardigheid. Tegenover *hen* hebben wij, heeft “de elite”: “Oblige”.

Daarin heeft het (hogere) onderwijs een maatschappelijke opdracht te vervullen: “waarde-educatie” richt zich op de eigen drijfveren, mijn voorstel is tenminste daarnaast, te werken aan “waardigheids-educatie”.

4. DUBITO (twijfel)

In het denken over geluk blijven drie thema’s onderbelicht:

1. de positieve waardering van ontbering;
2. de positieve waardering van negatieve emoties;
3. de positieve waardering van twijfel;

4. 1. De positieve waardering van ontbering:

Passie heeft in de Nederlandse taal een *positieve* connotatie.

- Iets met passie doen;
- Je passies beleven;
- Passie in je werk hebben etc.

¹⁶ Hogere sociale klasse leeft gemiddeld x jaren langer en y jaren gezonder dan lagere sociale klasse → opzoeken

¹⁷ Sandel, boek → diverse onderzoeken schoolprestaties etc. Achtergrond en sociale klasse bleek in coronatijd van grote invloed op de mogelijkheid om school- studieactiviteiten te continueren tijdens lock-down.

Passie in de oorspronkelijke betekenis van het woord, betekent “Lijden” met een lange IJ: De Mattheüs Passion en “Passion of the Christ” , gaan niet over het “talent” of over het “geluk” van Jezus maar over zijn lijden, zijn opofferingsbereidheid, zijn vermogen om ontbering te doorstaan. Passie en talent zijn complementaire- géén synonieme- begrippen: je hebt passie -het vermogen tot ontbering – nodig om je talent te kunnen ontwikkelen.

Bruikbare metafoor in dit verband is de KINTSHUBI uit Japan. KINTSHUBI is een vaasje dat kapot is gegooid en daarna weer gelijmd is, waarbij de breuklijnen niet weggewerkt maar juist geaccentueerd worden, bij voorkeur met goudgekleurde lijm.

De gedachte daarachter -en de uitwerking daarvan- is dat juist de breuklijnen het vaasje mooier maken. Dat geldt ook voor mensen is de gedachte. Hoe meer breuklijnen zichtbaar zijn, hoe mooier de mens

2. De positieve waardering van negatieve emoties:

Een tweede onderbelicht thema in denken over geluk is positieve bijdrage van negatieve emoties aan geluk. In het bijzonder “schuldgevoel” en “schaamte”. Emoties die verbannen zijn uit ons repertoire. Maar juist schuld en schaamte zijn nuttige en onontbeerlijke emoties in het sociaal verkeer die wij als groepsdieren nodig hebben om te overleven. Zonder schuldgevoel zou het onmogelijk zijn een afspraak te maken, een belofte na te komen of een relatie te onderhouden.

Daar waar schuldgevoel een specifieke, concrete relatie betreft, is schaamte gericht op de relatie tussen individu en groep.

Schaamte is paradoxaal:

- enerzijds weerhoudt schaamte ons van het openbaren van ons falen. Facebook, Instagram en andere sociale media verleiden ons tot het dwangmatig vieren van onze successen en het angstvallig vermijden van de openbaring van ons falen. Een overdaad aan schaamte leidt daarmee tot een vertekend beeld van de werkelijkheid. Minder schaamte zou wenselijk zijn;
- anderzijds verlokken de zelfde media velen -vaak met een volslagen misplaatst beroep op de vrijheid van meningsuiting- tot schaamteloze commentaren op andersdenkenden en politici in het algemeen. Meer schaamte zou hier wat mij betreft zeer welkom zijn.

Negatieve emoties verdienen positieve waardering en aandacht:

- als bijdrage een reëler beeld van de werkelijkheid;
- als bijdrage aan een evenwichtiger (digitale) samenleving;
- maar vooral als bijdrage aan het geluk van jezelf en anderen.

3 Positieve waardering van twijfel.

Het laatste- en wat mij betreft belangrijkste- onderbelichte thema in denken over geluk is positieve waardering van twijfel.

Ik stel mij te weer tegen het leger aan coaches, therapeuten, opvoeders en onderwijskundigen die ons willen doen laten geloven dat “geluk” als vanzelf gerealiseerd wordt, als je:

- je concentreert op jezelf;
- er van jezelf zijn mag;
- jouw gevoel goed is;
- compassie met jezelf hebt;
- weet wat jouw emotionele bagage is;
- dicht bij je “ik” blijft;
- je eigen grenzen stelt;
- naar jezelf luistert;
- vooral authentiek bent.....

Een opvatting die -zij het in vele gevallen impliciet- wordt uitgedragen in opvoeding, onderwijs en het sociale verkeer. Een beweging die ons tot de kern van ons wezen beoogt te brengen... ons ontwifelbare en onfeilbare ego.

“Jij mag er zijn” onttaardt bij velen in een Descartesiaanse gedachtekronkel: “ik denk (vooral over en aan mijzelf) dus ik ben (mijn zelfverzekerde zelf onder alle omstandigheden).

Het is *deze* focus op het EGO die leidt tot extreme onverenigbare opvattingen die bij iedere uiting -vooral op en door¹⁸ sociale media- versterkt wordt. Je bent voor of tegen, het is zwart of wit, goed of fout, links of rechts. Er lijkt geen plaats te zijn voor nuance, laat staan voor twijfel.

Ten aanzien van twijfel doen zich in het hoger onderwijs twee paradoxen voor:

1. Paradox van reflectie:

Reflecteren wordt vaak opgevat als “zelfonderzoek”; keren in jezelf ter bevestiging van jezelf. In de letterlijke betekenis is “reflecteren” *niet* een interne maar juist een externe gerichtheid:

- Hoe reageren mensen op mij?
- Zie ik of ik de goede dingen doe?
- Welke uitwerking heeft mijn handelen op anderen?

¹⁸ Berichtgeving op sociale media wordt “afgestemd” op de behoefte van de gebruiker. Daardoor ontstaat een “bubbel” van eenzijdige informatie. Het tegengeluid wordt eenvoudigweg door algoritmes tegengehouden.

Reflecteren is naar *buiten* kijken, niet naar binnen. De bedoeling van reflecteren is de twijfel te bevorderen, niet het ego te bevestigen. “Als we alles wat zich “buiten onszelf” bevindt tussen haakjes zetten, als we geen betekenis hechten aan uiterlijke omstandigheden, dan kunnen we ons alleen vanuit onszelf definiëren, en bijgevolg ons alleen vanuit onszelf “verwerklijken”¹⁹. Au fond kunnen wij ons in dat geval niet met anderen verbinden.

Twijfel wortelt “mijn kern”, mijn “ego”, het “mijn wezenlijke ik”, *mijn* verhaal in het verhaal van anderen waardoor dat verhaal een *gedeeld* verhaal en daarmee een gemeenschappelijk verhaal wordt. Leven in een ‘bubbel’ van gelijkgestemden geeft geluk op de korte termijn, zodanig dat we daarin geen tijd meer vinden om te leven met verschillen.

Pas als we durven te twijfelen en de nuance van ons eigen beeld zoeken, ontstaat er ruimte voor verbinding:

- ruimte voor verbinding tussen “de graaiende elite” en de “geel geheste tokkies”;
- ruimte voor verbinding tussen klimaatontkenners en klimaatstrijders;
- ruime voor verbinding tussen “Sinterklaascultuur”-beschermers en het anti Zwarte Pieten front.

2. Paradox van onderzoek:

Vanuit de behoefte “zeker te weten dat het werkt” is het aandeel en belang “onderzoek” in de curricula van HBO-opleidingen de laatste jaren aanmerkelijk toegenomen.²⁰ De uitkomst van onderzoek wordt aangevoerd als bewijs van onomstotelijke waarheid /juistheid, vaak ook als bevestiging van het eigen gelijk. Dit terwijl de grondslag van onderzoek juist twijfel aan “de waarheid” is.

Uitkomst van onderzoek zouden moeten leiden tot het nederige besef dat we na afronding van een onderzoek meer niet weten dan daarvoor, in plaats van dat het zou moeten leiden tot de overtuiging dat wij “*het*” nu weten. Een uitspraak kan, zo lijkt het, alleen deugen als het op onderzoek gebaseerd is.

Er lijkt geen ruimte meer voor ambachtelijkheid, intuïtie of ervaring, laat staan voor twijfel. Twijfel -kortom- heeft een uitgesproken negatieve connotatie:

Een twijfelende politicus is “zakkenvuller” omdat hij politicus is en een “draaikont” omdat hij twijfelt. Mijn interpretatie van een twijfelende politicus zou zijn dat het in ieder geval iemand is die nadenkt.

¹⁹ Deense filosoof → opzoeken (Hendriks? / Brinkman?)

²⁰ In de nieuwe Fontys Strategie (in ontwikkeling) wordt “onderzoekend” als een van de kernkwaliteiten van Fontys benoemd. In het betreffende hoofdstuk wordt “onderzoek” een evenwaardige plaats toebedeeld naast “onderwijs” (zij het niet in beschikbare middelen).

Het beroemde citaat van Descartes “ik denk, dus ik ben” is een van de vroegste voorbeelden van nepnieuws. Het belangrijkste deel van zijn denken en de grondslag voor wetenschap zit in het eerste -veelal weggelaten woord- van het volledige citaat:

“Dubito ergo cogito, ergo sum” (ik twijfel, dus ik denk, dus ik ben).

Zowel wetenschappelijk als praktijkgericht onderzoek heeft momenten waarop gewikt en gewogen wordt voordat de volgende stap gezet wordt:

- bij het formuleren van een vraagstelling;
- bij het bedenken van de onderzoeksaanpak;
- bij het bepalen van de onderzoekspopulatie;
- bij het kiezen van de concepten;
- bij het interpreteren van de uitkomsten, maar ook achteraf;
- bij het bespreken van de limitaties van het onderzoek en
- bij het formuleren van nieuwe onderzoeksvragen.

Onderzoek op zichzelf biedt dus voldoende ruimte voor twijfel, sterker nog onderzoeksuitkomsten zijn een resultaat van een proces van wikken en wegen.

De uitkomst van dat proces wordt echter te vaak als ontwifelbaar aangemerkt. Dat onderzoek iets aantoon, wil niet zeggen dat het altijd, in alle contexten aantoonbaar – dus absoluut waar- is.

In de praktijk blijkt vaak dat journalisten, beleidsmakers, opiniemakers (waaronder wetenschappers onder hen), politici maar ook professionals aan de uitkomst van onderzoek ontwifelbare absolute waarheid toekennen.

Het is van belang onze studenten ervan te doordringen dat onderzoeksresultaten relatieve waarde hebben. Daarmee wil niet gezegd zijn dat “onderzoek ook maar een mening” is, wel dat het resultaat van het “wikken en wegen” bepalend is voor het onderzoeksresultaat en dat een andere uitkomst van het “wikken en wegen” een ander onderzoeksresultaat zou hebben opgeleverd.

5 ONDERWIJS:

5.1. Het hoger beroepsonderwijs is in beweging:

Binnen het hoger beroepsonderwijs doet zich een aantal dynamieken voor die hieronder - indien mogelijk in hun Fontys-toepassing worden beschreven.

Van binnen naar buiten (vorming):

De opdracht van het hoger onderwijs bij te dragen aan beroepsontwikkeling, onderzoek en de uitvoering van bestuurlijke agenda's in combinatie met de snelheid waarmee het veld waarvoor opgeleid wordt, innoveert en de beschikbaarheid en inzet van technologie in het ontwikkelproces van studenten, leidt ertoe dat de (beroeps)vorming van studenten steeds meer *buiten* de muren van de onderwijslocatie plaatsvindt. Binnen Fontys vertaalt zich deze beweging in authentieke leeromgevingen, georganiseerd in professionele werkplaatsen (verzamelnaam) die binnen ieder instituut weliswaar steeds een net wat andere invulling en naamgeving krijgt- bij FH HRM en P zijn dat de Sociaal Innovatie Centers- maar die gemeenschappelijk hebben dat het de ontmoeting tussen studenten, professionals en docenten organiseert, veelal op een andere locatie dan de onderwijslocatie.

Van buiten naar binnen (onderzoek):

De evenwaardige positie die “onderzoek” onlangs in de WHW heeft verworven naast “onderzoek”²¹ en de daarmee gepaard gaande toegang tot externe financieringsbronnen, leidt ertoe dat steeds meer externe partijen het hoger beroepsonderwijs weten te vinden als partner of opdrachtnemer voor onderzoek. Universiteiten merken dat ook en zijn daarom meer dan voorheen genegen met het hoger beroepsonderwijs samen te werken op het terrein van onderzoek.

Van lectoraat naar onderzoeksthema's (6x)

De lectoraten zijn - althans binnen Fontys- gekoppeld aan instituten en daarbinnen veelal aan opleidingen. De indeling in opleidingen (en in dit verband dus lectoraten) is gebaseerd op een -als al niet inmiddels geheel, dan toch in ieder geval in toenemende mate- achterhaald indelingsprincipe in vakken/ kennisdomeinen.

Het appel van buiten (zie van buiten naar binnen) is steeds minder langs de lijnen van de traditionele indelingsprincipes te kanaliseren en noopt tot clustering van kennisthema's waarbinnen lectoraten intensief met elkaar samenwerken om aan de -veelal interdisciplinaire, vakoverstijgende- vraag “van buiten” tegemoet te kunnen.

Binnen Fontys heeft dat geleid tot de vaststelling van een zestal kennisthema's waarmee Fontys zich expliciet wil profileren²², overigens zonder daarmee onderzoek, dat niet binnen deze thema's te adresseren is, uit te sluiten.

Binnen het domein Mens en Maatschappij vindt kennis- en onderzoek-clustering plaats rondom de vier Maatschappelijke vraagstukken²³ ten aanzien waarvan de instituten van het domein een coalitie met elkaar zijn aangegaan (naast het eigen instituut specifieke portfolio).

Van onderwijsinstelling naar kennisinstelling:

Hogescholen -Fontys is daarop geen uitzondering- profileren zich als “kennisinstellingen”. Hoewel het begrip “Kennisinstelling” geen eenduidig, laat staan gedefinieerd, begrip is komen daarin een aantal noties samen:

Een kennisinstelling:

- kent een evenwaardige positie toe aan onderwijs en onderzoek;
- is ingebed in de regionale beroepsomgeving / arbeidsmarkt;
- is gericht op levenslang ontwikkelen (AD, B, M, (op termijn) PHD in combinatie met zakelijke dienstverlening / cursussen trainingen / onderzoek);
- draagt bij aan de uitvoering van (regionaal) bestuurlijke agenda's;
- heeft een maatschappelijke opdracht;
- is een innoverende kracht binnen het (regionale) beroepenveld;
- is internationaal georiënteerd.

Daar waar een onderwijsinstelling twee “klanten” bedient: studenten (input) en de arbeidsmarkt waarvoor opgeleid wordt (output), heeft een kennisinstelling tenminste drie “klanten”: student, beroepenveld/ arbeidsmarkt en maatschappij.

Van t-shape lange verticaal naar t-schape lang horizontaal

Een t-shaped professional is niet een professional met brede schouders en smalle heupen maar een professional die zijn of haar kennis en deskundigheid (de verticale lijn van de letter T) combineert met interdisciplinair, integratieve attitude en vaardigheden -hier kort samengevat als 21st century skills (de horizontale lijn van de letter T).

²¹ Wetswijziging dd (...)

²² Noemen van de thema's en het besluit waarmee dat is vastgesteld

²³ Niet de vier maatschappelijke vraagstukken bron: houtskoolschets 2019

Steeds meer wordt van het hoger onderwijs gevraagd de horizontale lijn van de letter T bij studenten te ontwikkelen. Aangezien de ruimte waarbinnen een (B) professional ontwikkeld kan worden gelimiteerd is, namelijk 240 studiepunten, zal aandacht voor de horizontale lijn van de letter T noodzakelijkerwijs -tenminste gedeeltelijk- ten koste gaan van het ontwikkelen van de verticale lijn van de letter T. De (verdere) ontwikkeling van de verticale lijn van de letter T -vakinhoudelijke professionalisering- wordt van lieverlee overgenomen door het beroepenveld zelf, door wat ik de “ver-registrering van het beroepenveld” heb genoemd. Met enige overdrijving kan gesteld worden dat ieder zichzelf respecterende beroep een eigen register heeft -of wil oprichten- waarin door middel van permanente educatie gewerkt wordt aan de verdere ontwikkeling van “het vak”. Voor het hoger beroeps onderwijs betekent dat dat we in de programma’s meer aandacht zullen moeten besteden aan “21st century skills” (de horizontale lijn van de T) en dat we “de registers” kunnen ondersteunen bij de ontwikkeling en uitvoering van programma’s gericht op vakinhoudelijke professionalisering (de verticale lijn van de T).

Van curriculum naar studiepaden:

Een curriculum is een logisch, met behulp van beproefde didactische methoden en principes opgebouwde, volgorde van ontwikkeling van kennis, vaardigheden en attitude (in samenstel “competentie” geheten) afgeleid van een door een commissie vastgesteld beroepsprofiel dat door een ieder dat zich voor dat beroep wil kwalificeren moet worden doorlopen.

De vraag is of beroepsprofielen nog een adequaat antwoord geven op de uitdagingen waarvoor de arbeidsmarkt gesteld staat en tegemoetkomt aan de eisen die een verscheidenheid van talenten stelt aan de mogelijkheid tot optimale ontwikkeling.

Beroepsprofielen:

- worden —in het gunstigste geval- vastgesteld op basis van de *bestaande* beroepspraktijk, vaker op basis van een praktijk die de vaststellers al enige tijd achter zich hebben gelaten.
- De toenemende snelheid waarmee de beroepspraktijk wijzigt, in combinatie met de toenemende bureaucratische traagheid waarmee een beroepsprofiel in een curriculum kan worden omgezet (de OER-procedure), doet de kloof tussen wat op een bepaald moment aan competenties gewenst is en wat door het hoger onderwijs “wordt afgeleverd” toenemen..

Van onderwijseenheid naar module:

Individualisering en talentgericht onderwijs leiden ertoe dat “het curriculum”, de tevoren op basis van didactische vastgestelde “logische route” eerder een belemmering dan een stimulans is voor optimale ontwikkeling. Decennia geleden is al gestart met “keuzeroutes” binnen een gegeven onderwijsvorm²⁴ maar steeds als aanvulling / extensie van “hoofdstroom”. De vraag dringt zich op of het kantelpunt waarop niet de hoofdstroom maar juist het keuzepakket het zwaartepunt van ontwikkeling wordt.

²⁴ HBS A/B → vakkenpakketten VWO/HAVO, profielen VWO havo, “bijvakken” op universiteiten, recentelijk de plannen van de VO raad om vakken op verschillende niveaus af te ronden. minoren etc.

Gemodulariseerd²⁵ onderwijs lijkt niet alleen beter tegemoet te komen aan de wensen van ontwikkeling na de kwalificerende²⁶ fase ook in de kwalificeerden fase wordt het samenstellen van individuele leerroutes eerder norm dan uitzondering. Bij modularisering dient bijzondere aandacht uit te gaan naar de “eenheid binnen een module”²⁷ en de omvang in verband met de stapelbaarheid. Voor wat betreft dat laatste element tekent zich binnen Fontys de 30 ECTS (vertaald in tijd: het semester) zich af als “module eenheid. De deeltijdopleidingen van zowel HRM als TP zijn op deze wijze ingericht waarbij door samenwerking met andere instituten (i.c. pedagogiek en de MER) de mogelijkheid bestaan modules bij andere dan het eigen instituut te volgen en af te ronden. Van cohort naar studentnummer.

De paradox van keuze vrijheid is dat daartegenover systeemdwang staat. De mogelijkheid om een eigen studiep pad samen te stellen wordt immers voor een belangrijk deel bepaald door de wijze waarop administratieve en financiële systemen op elkaar afgestemd zijn.²⁸

Van vakgericht naar algemeen vormend en moreel handelen

In termen van het neoliberale denken kende het hoger (beroeps)onderwijs twee klanten:

- de student, het streven naar een zoo hoog mogelijk marktaandeel in de studentenmarkt heeft geleid tot een schier ondoordringbaar woud van voorlichtingsactiviteiten²⁹ en
- het beroepenveld waarvoor wordt gekwalificeerd, hetgeen geleid heeft tot een schier ondoordringbaar woud aan “van buiten naar binnen” activiteiten³⁰ en initiatieven.

Onder invloed van technologie, diverse ontsparingen van het neo-liberaal besturen en serieuze bedreigingen van democratie als politiek systeem³¹ dient zich naast student en beroepenveld een nieuwe klant aan: de maatschappij. Met de afbraak van de verzuiling in de jaren 60-70-80 heeft zich een horizontale “stratificatie” voltrokken waarbij sociale klassen elkaar niet meer tegenkomen. De grenzen wordt versterkt door de digitale bubbels die daarom heen worden gevormd. Sociale media voeden je (uitsluitend) met de informatie die die pas bij je (sociale) profiel. Gevolg is het ontstaan van parallelle werelden die elkaar – in toenemende mate letterlijk- te lijf gaan. Het (hoger beroeps) onderwijs heeft de opdracht de stratificatie een halt toe te roepen. Binnen Fontys wordt expliciet aandacht gevraagd voor thema’s als diversiteit, inclusie en duurzaamheid³²

²⁵ Het commercieel onderwijs (cursussen) en de Open Universiteit bieden het onderwijs in feite al sinds jaar en dag in “modules” aan.

²⁶ In dit verband word onderwijs onderscheiden in funderend (toegang tot kwalificerend) kwalificerend (voor een opvolgend kwalificerende fase of professie), actualiserend (bijhouden / ontwikkelen ten behoeve mobiliteit binnen of buiten professie), activerend (ten behoeve van (mentale) vitaliteit)

²⁷ “kop en staart”, de onderscheiden niveaus binnen een module.

²⁸ Studiepuntfinanciering is – een overigens in mijn ogen niet verstandig- idee om financieringsuniformering tot stand te brengen.

²⁹ Decaneninformatie avonden, voorlichtingsactiviteiten, meeloopdagen, open dagen studiedagen, proef studeren, Studiekeuzecheck, websites, online voorlichting etc.

³⁰ Beroepenveldadviescommissies, ronde tafelsessies, evenementen, partnerships, intentieverklaringen, samenwerkingsovereenkomsten, etc.

³¹ Zie de paragraaf over “twijfel”, affaires: toeslagenaffaire, bijstand boodschappenaffaire, gele hesjes, bestorming Capitool, toenemende bedreigingen zorgpersoneel, politici etc.

³² Een van de door het domein Mens en maatschappij geformuleerde maatschappelijk vraagstukken heeft hier specifiek betrekking op, de voorzitter van het CvB heeft herhaalde malen o het belang van deze thema’s, gewezen, in het strategisch plan Fontys 2020-2025 worden deze thema’s geadresseerd in met namen “talent

Het appel van onze "nieuwe klant" van het hoger beroepsonderwijs, de maatschappij, vraagt van ons dat wij bij de vorming van onze studenten -meer of in ieder geval met meer effect-aandacht besteden aan "algemene vorming" (Bildung) en morele maatschappelijke consequenties van het handelen of nalaten in de loop van hun professionele carrière.

5.2 Bildung, ausbildung en essayistisch onderwijs:

Plato -en in zijn voetsporen Aristoteles- maakte onderscheid tussen "goed leven" en "het goede leven". Goed leven (Plato) heeft betrekking op de wereld van de empirie "de nullen en de enen", het gaat daarbij om de methodiek, de zuiverheid, de gedachtevorming de juiste beoefening van filosofie die ons dichter bij de goden zouden brengen.

Het "goede leven" (Aristoteles) gaat over het vervullen van je potentieel, esthetiek en ethiek, de wereld van de roman als het ware:

Beter op een laat moment je mening herzien op basis van een nieuwe afweging, dan vasthouden aan een slechte beslissing. De nieuwe afweging hoeft niet per se in alle gevallen gestoeld te zijn op "goed leven" -de empirie- maar kan het gevolg zijn van ervaring, het beschouwen van een kunstwerken, het lezen van literatuur etc.

De wereld van de empirie" (Plato) en die van de roman (Aristoteles) -in de 19e eeuw door van Humboldt aangeduid als "Ausbildung" en "Bildung"³³ komen bijeen in het hoger onderwijs.

In het hoger beroepsonderwijs is daarbij het accent gelegd op de (her)waardering van "ausbildung", meer in het bijzonder de wereld van de "empirie". Sinds het eerste voorzichtige intrede van het verschijnsel "lectoren" in begin van deze eeuw heeft "onderzoek" in ieder geval wettelijke evenwaardige plaats gekregen naast onderwijs in de WHW³⁴.

Aandacht voor Bildung is geagendeerd door voormalig minister van Onderwijs en Wetenschappen Jet Bussemaker in mei 2015³⁵, zij sprak destijds overigens vooral over het universitair onderwijs. Mede naar aanleiding van diverse schandalen en affaires dringt langzaam maar zeker ook in het hoger beroepsonderwijs door dat aandacht voor Bildung (in de betekenis van Bussemaker) een antwoord kan zijn op de vraag van de "derde klant": de maatschappij. Door "de student" met Ausbildung en Bildung te bedienen worden beide andere 'klanten' beroepenveld en maatschappij gediend.

De samensmelting van Ausbildung en Bildung in ons onderwijs zou je kunnen kenschetsen als "essayistisch" onderwijs. Het essay immers is "empirisch", noch "roman". Het combineert goed leven (methodiek, logica en consequentie) aan het goede leven (overtuigen, verleiden, afwegen, besluiten).

gericht Fontys", FH HRM en P schrijft een aanvraag voor een lectoraat op dit terrein. Bildung is opgenomen in de kwaliteitsafspraken van FH HRM en P

³³ Van Humboldt (etc invullen: Universiteit Berlijn 19e eeuw etc)

³⁴ Wet Hoger Onderwijs Wetenschappelijk Onderzoek, wetswijziging opnemen.

³⁵ TV programma Buitenhof 254 mei 2015 Bussemaker koppelde Bildung aan betrokkenheid en burgerschap juist omdat Bildung in de oorspronkelijke connotatie elitair is en die betrokkenheid nu juist niet heeft.

5.3. Purpose economy³⁶:

Daar waar “Bildung” vooral betrekking heeft op de vorming van het individu, heeft “purpose” betrekking op de invloed, de impact, van het gedrag van het individu op de omgeving waarin het opereert. Purpose economie probeert alternatieven aan te dragen voor het “meten van geluk” in termen van materiele welvaart. In feite sluit het aan bij wat FH HRM en Psychologie in 2014 al formuleerde als “de economie van het geluk”, zij het, dat purpose economie ook -gelet op de ontwikkelingen daaromtrent zeer terecht- ziet op het “geluk” van de planeet.

Vorig jaar heeft Fontys Hogescholen zich verbonden aan de X (aantal) SGO's³⁷ van de Verenigde Naties³⁸. Belangrijk element daarin is uiteraard het bestrijden van de klimaatcrisis. Een complex probleem waarin armoede bestrijding, verdeling van welvaart en welzijn, en vele andere mondiale maatschappelijke problemen samenkomen.

5.4 Fontys strategie 2020-2025:

Op de (online) nieuwjaarbijeenkomst van Fontys hogescholen 2021 heeft bestuursvoorzitter Joep Housterman de Fontys strategie uiteengezet. In deze strategie staan drie bijvoeglijke naamwoorden centraal, telkens gevolgd door de Fontys:

- Talentgericht Fontys;
- Onderzoekend Fontys;
- Wendbaar Fontys.

Probleem bij bijvoeglijke naamwoorden is natuurlijk dat ieder daaraan zijn eigen invulling /interpretatie geeft. Wat ik een “mooie” auto vind kunnen anderen een lelijke auto vinden. Niettemin heeft FH HRM en Psychologie al invulling gegeven -of is bezig dat te doen- op ieder van de drie genoemde bijvoeglijke naamwoorden.

Talentgericht:

Sinds 2014 heeft FH HRM en P talentgericht onderwijs omarmt als leidend principe van haar visie. Met vallen en opstaan en nog steeds voor verbetering vatbaar, is ten opzichte van 2014 veel vordering geboekt. Belangrijk daarbij is de notie dat talent ontwikkeling gepaard gaat met passie in de oorspronkelijke betekenis van het woord: lijden.

Wij hebben in ons regulier programma talentgerichte elementen ingebouwd:

- Het Praktijk Atelier biedt aan studenten met een talent voor ontdekkend leren een route waarmee hun talent optimaal kan worden ingezet.
- We proberen bij het dragen aan het ontwikkelen van talenten van vluchtelingen doordat we een aantal jaren geleden de premaster voor vluchtelingen hebben geadopteerd.
- Het curriculum kent meer dan gemiddelde keuzemogelijkheden.
- Het deeltijdprogramma van beiden opleidingen is zelfs geheel in modules opgebouwd.

Onderzoekend:

³⁶“ The purpose Economy: How your desire for impact, personal growth and community is changing the world”, Aaron Hust 2014

³⁷ Wereldkundig gemaakt op HBO-congres in d Brabanthallen op (datum) door (...)

³⁸ Bron zoeken + datum

- Aan het lectoraat zijn twee lectoraten verbonden, de aanvraag voor een derde wordt voorbereid.
- De lectoren van FH HRM en P spelen een leidende rol in de kennisthema's op Fontys-niveau,.
- Op in ieder geval twee van de door het domein Mens en Maatschappij geformuleerde maatschappelijke vraagstukken heeft FH HRM en Psychologie het voortouw genomen.

Wendbaar:

- Bij de herstructurering van de organisatie ingezet in 2018, vertraagd door corona, heeft wendbaarheid een belangrijke rol gespeeld.
- FH HRM en P is ook bij de experimenten op systeemniveau steeds in de voorhoede aanwezig (geweest). Een kleine greep: X-dule, DLO, Reff, Piom, projecten die de brug van de paradox wendbaarheid door gemeenschappelijkheid bouwen

5.5 Strategie FH HRM en P:

Voor F HRM en P stel ik een aanvullend bijvoeglijk naamwoord voor:

“Betrokken”

Het is van groot belang dat “betrokkenheid” in het hoger onderwijs in het algemeen, bij onze opleidingen in het bijzonder, serieus word geagendeerd.

Het is onderlegger van thema's die eerder in dit stuk aan de orde zijn gesteld:

- Geen “oblige” zonder betrokkenheid (zie ELITE).
- Geen “waardigheidseducatie” zonder betrokkenheid.
- Geen welzijn in de letterlijke betekenis van het woord zonder betrokkenheid (zie...).
- Geen twijfel zonder betrokkenheid (zie...).
- Geen participatiemaatschappij zonder betrokkenheid.
- Geen zelfsturing / zelfregie zonder betrokkenheid.
- En uiteindelijk -voor ons als beroepsgroep-: geen ontwikkeling zonder betrokkenheid.

Om je betrokken te voelen of betrokken te zijn is de kwaliteit van de relatie met mens of object van groot belang. Men dient zich veilig en van (meer)waarde te voelen wil betrokkenheid kunnen ontkiemen.

Het Hebreeuws kent het woord TESJOUVA, in letterlijke betekenis “verbinding”/ verbondenheid.

- Men wenst een vertrekkende reiziger Tesjouva: goede reis, veel geluk, weet dat je met ons verbonden bent en weet je geborgen bij terugkeer.
- Het is ook een begroeting van de weerkerende reiziger: welkom terug, je bent weer thuis, wij ontfermen ons over je.
- Het geeft ook de verbinding aan van buiten naar binnen: de reiziger is immers “buiten” geweest” en brengt hetgeen hij daar heeft ervaren mee naar binnen.
- Het verbindt de tijd tussen toen de reiziger wegging en zijn terugkeer en tenslotte
- Wordt het woordgebruik in de betekenis van verbinding met jezelf, met je wortels, je geschiedenis je wezen, zo men wil: je ziel.

Een:

- Talentgericht Fontys;
- Onderzoekend Fontys;
- Wendbaar Fontys.

en een...

- betrokken FH HRM en Psychologie.

Boxtel, 11 januari 2021

Artikel VK 4 februari 2021: illustratie “stratificatie” vervangt verzuiling (zie boven)

Scholen verzaken hun sociale opdracht / Analyse Gelijke kansen in het onderwijs

In theorie biedt het voortgezet onderwijs kansengelijkheid, maar de praktijk is anders. Alle goede bedoelingen ten spijt. Het Sociaal en Cultureel Planbureau zocht uit hoe de sociale opdracht van het onderwijs in het gedrang kon komt.

SANDER VAN WALSUM / KIM PUTTERS / KIKI GROOT

Een beetje paradoxaal is het wel: middelbare scholen en ouders van leerlingen zeggen dat kinderen met uiteenlopende achtergronden zo lang mogelijk samen naar school moeten gaan, maar ze handelen daar lang niet altijd naar. Ouders kiezen doorgaans voor een middelbare school die hun kind mogelijk optimale ontplooiingskansen biedt. En vaak zijn dat scholen van gelijkgestemden. Ofte-wel: scholen met veel kinderen uit hetzelfde sociale milieu. De scholen op hun beurt voorzien uit welbegrepen eigenbelang in de behoefte van de ouders (en hun kinderen). Ze worden tenslotte bekostigd op basis van het aantal leerlingen, en ze worden (door de inspectie en door de ouders) voornamelijk beoordeeld op hun vermogen om de leerlingen aan het begeerde diploma te helpen.

Over dit samenspel van vraag en aanbod hebben onderzoekers van het Sociaal en Cultureel Planbureau (Ria Vogels, Monique Turkenburg en Lex Herweijer) een rapport geschreven: Samen of Gescheiden naar school. Hun conclusie komt er eigenlijk op neer dat scholen met de nadruk op 'kwalificeren' (opleiden voor het diploma) hun sociale opdracht verzaken. 'Het voortgezet onderwijs is weliswaar niet de bron van deze sociale scheiding en ongelijkheid, (...) maar de wijze waarop het voortgezet onderwijs is georganiseerd en is ingedeeld, versterkt die ongelijkheid wel.'

De sociale opdracht van de scholen komt in de praktijk op het tweede (of derde) plan. Scholen raken steeds meer onderhevig aan een scheiding tussen hogere en lagere niveaus. En vaak zijn de goed presterende leerlingen kinderen van hoger opgeleide ouders. Die scheiding voltrekt zich meteen na de eindtoets in het basisonderwijs. Brugklassen - waar leerlingen met uiteenlopende niveaus bij elkaar zitten - hebben steeds vaker een smalle (sociaal exclusieve) samenstelling. In de bovenbouw van het voortgezet onderwijs (de hoogste klassen) is van diversiteit nog veel minder sprake. Daarnaast ontstaan er steeds meer categorale scholen: scholen met één onderwijstype (vmbo, havo en/of vwo). Amsterdam bijvoorbeeld telt momenteel vijf categorale gymnasia.

Brede scholengemeenschap

De brede scholengemeenschappen, die alles in huis hebben, lijken uit de gunst te raken. Deze tendens is vooral zichtbaar in de grote steden. Hier groeit de bevolking sterker dan op 'het platteland', is de sociale diversiteit groter en zijn scholen - meer dan elders - verwickeld in een concurrentieslag om de leerling. Het principe 'u vraagt, wij draaien' is hier dus gangbaarder dan in dunbevolkte streken, waar leerlingen van uiteenlopende niveaus dezelfde school, of scholengemeenschap, bezoeken. Simpelweg omdat er geen alternatieven zijn.

In weerwil van alle goede bedoelingen heeft in het voortgezet onderwijs een sterke sociale tweedeling haar beslag gekregen. In de vier grote steden heeft 58 tot 69 procent van de vmbo-leerlingen een niet-westerse migratieachtergrond. Op scholen voor havo en vwo heeft 20 tot 35 procent van de leerlingen een niet-westerse migratieachtergrond. Van de leerlingen op vmbo b/k heeft slechts 17 procent hogeropgeleide ouders.

Misschien is dat ook wel het gevolg van de neiging van mensen - niet alleen de hoog opgeleiden onder hen - om zich van elkaar af te zonderen. Maar dat mag geen reden zijn voor fatalisme, zegt SCP-directeur Kim Putters. 'De samenleving is geen samenleving als er geen enkele verbinding meer is tussen mensen. Zonder lotsverbondenheid groeit het risico van spanningen tussen bevolkingsgroepen. Mensen die elkaar niet kennen, hebben eerder een karikaturaal beeld van elkaar en van elkaars opvattingen. Recht op onderwijs kan niet worden afgezonderd van socialisatie en burgerschapsvorming. We leven in een diverse wereld waarin het alleen maar belangrijker wordt om met mensen van uiteenlopende pluimage om te gaan. Als we onderwijs versmallen tot louter die kwalificatie en een bepaalde beroepskeuze, dan krijgen we een heel schrale samenleving. Die samenleving verandert bovendien zo snel, dat diploma's ook steeds minder lang houdbaar worden. We hoeven niet bij elkaar op schoot te gaan zitten, maar we moeten wel begrip voor elkaars leefwereld kunnen opbrengen.'

Leerlingen die elkaar niet meer ontmoeten op school - de meest aangewezen plek voor sociale integratie - zijn onderhevig aan 'verbubbeling'. En de bubbels van nu zijn veel geslotener dan de maatschappelijke zuilen van vroeger, denkt Putters. 'De verbinding tussen de zuilen was weliswaar beperkt, maar binnen de zuil was er grotere diversiteit naar sociale achtergrond en schoolkeuzes.' De hedendaagse bubbel heeft invloed op mediagebruik, samenstelling van de vriendenkring, de opvattingen over de wereld, of je optimistisch of pessimistisch bent. Je politieke en maatschappelijke werkelijkheid dreigt te worden bepaald door de bubbel waar je deel van uitmaakt.'

Het onderwijs hoeft niet eens grondig op de schop te worden genomen om de sociale versplintering tegen te gaan, zegt Putters. 'De belangrijkste verandering zou al in het basisonderwijs haar beslag moeten krijgen. Daar zou de nadruk niet zo sterk op die allesbepalende eindtoets moeten liggen. Die conclusie ligt ook besloten in de onvolprezen televisieserie Klassen: het selectiemoment komt voor veel kinderen te vroeg. De brugperiode zou moeten worden verlengd, zodat leerlingen met een uiteenlopend niveau langer onderwijs volgen met elkaar, en zodat laatbloeiers - van wie ik zelf trouwens ook een was - beter tot hun recht komen.'

De grens tussen theoretisch en praktisch onderwijs zou veel poreuzer moeten worden, vindt Putters. 'Leerlingen zouden vakken op uiteenlopende niveaus moeten kunnen volgen. Schoolgebouwen zouden fysiek meer moeten zijn ingericht op ontmoetingen tussen leerlingen van verschillende afdelingen. En misschien zouden docenten, met steun van de schoolbesturen, wat vaker 'nee' moeten zeggen tegen veeleisende ouders.'

2. Missie

Fontys Hogeschool HRM en Psychologie wil met haar opleidingen HRM en Toegepaste Psychologie een bijdrage leveren aan het sociaal-maatschappelijk geluk.

Waardigheids-educatie staat centraal. Daarmee wil ze betekenisvol zijn (purpose, impact, Bildung), gelijkwaardigheid uitdragen (inclusie, diversiteit, solidariteit) en de relatie mens & technologie versterken.

3. Kernwaarden

Naast talentgericht, onderzoekend en wendbaar is betrokkenheid een belangrijke kernwaarde.

Dat betekent voor leidinggevendenden dat zij:

- bereikbaar, toegankelijk en benaderbaar zijn;
- transparant in besluitvorming en opvatting zijn;
- verantwoordelijkheid zo laag mogelijk in de organisatie leggen;
- teams de ruimte geven zichzelf te organiseren;
- daarbij stimuleren dat gebruik gemaakt wordt van de talenten van medewerkers en studenten;
- eindverantwoordelijkheid dragen voor het resultaat van de organisatie;
- “waardigheid” als basis voor “gelijkheid” omarmen;
- het lef hebben rebels te zijn en systeemdwang los te laten indien talentontplooiing daarom vraagt.

Dat betekent voor medewerkers dat zij:

- verantwoordelijkheid die zij krijgen aanvaarden dat wil zeggen:
- daarop aanspreekbaar zijn en
- anderen, zowel collega's als studenten, aanspreken op hun verantwoordelijkheid
- transparant zijn in hun opvattingen
- deskundigheid en ervaring van collega's en studenten respecteren
- opvattingen van collega's en studenten respecteren
- maar deze tegenspreken, indien en voor zover deze opvattingen in strijd zijn met fundamentele vrijheden, discriminatoir zijn en/of in strijd zijn met andere beginselen van de rechtstaat
- dienaangaande een voorbeeld functie vervullen
- een ondernemende houding hebben
- groot belang hechten aan professionalisering zowel vakinhoudelijk als didactisch
- daarvoor dan ook inzetruimte reserveren
- en intervisie vanzelfsprekend vinden.

Dat betekent voor onze studenten dat:

- wij bij hen ondernemerschap en rebelsheid stimuleren;
- van hen een proactieve houding verwachten;
- zij kritisch zijn, ook op zichzelf (zelfreflecterend vermogen ontwikkelen);
- bij hen positief studiegeluk beogen te vestigen .

Dat betekent voor externe partners:

- dat wij hen als partner in profession beschouwen meer als partner in education

